

Bir Sûfînin Yansımaları

Son Dönem Türk Romanlarında Mevlânâ

Gülsüm Rüveyda GÜL

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1949

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 427

Kitap Adı : Bir Süfînin Yansımaları

Alt Başlık : Son Dönem Türk Romanlarında Mevlânâ

Book Title : Reflections of a Sufi

Subtitle : Rumi in Contemporary Turkish Novel

ISBN : 978-625-8596-41-0

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786258596410

Yazar | Author: Gülsüm Rüveyda Gül | orcid.org/0000-0002-2777-8002

Kurum | Institution: Sinop Üniversitesi

ROR ID: ror.org/004ah3r71

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 182 (x+172)

Yayın Tarihi | Publication Date: Temmuz | July 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: DSK - Türkçe Edebiyat incelemeleri: Roman ve romancılar | Literary studies: fiction, novelists & prose writers

BISAC: LIT025040 - Edebiyat Eleştirisi / Konular ve Temalar / Din | Literary Criticism / Subjects & Themes / Religion

THEMA: DSK - Roman, romancılar ve düzyazı üzerine edebiyat incelemeleri | Literary studies: fiction, novelists and prose writers

LC Classification: PL248.R8 - Mevlânâ Celâleddin Rûmî – Eleştiri ve yorum / Türk edebiyatında temsili | Rumi, Jalal al-Din – Criticism and interpretation

DEWEY: 895.43309 - Türk romanı – Eleştiri ve tarih | Turkish fiction—History and criticism

WoS Category: Edebiyat | Literature

WoS Citation Topics Meso: Edebiyat Araştırmaları | Literary Studies

WoS Citation Topics Micro: Türk Edebiyatı; Edebiyat Eleştirisi; Edebiyatta Tasavvuf | Turkish Literature; Literary Criticism; Sufism in Literature

Scopus Subject Areas: 1208 - Edebiyat ve Edebiyat Kuramı | Literature and Literary Theory

Atf Bilgisi | Cite as: Gül, Gülsüm Rüveyda. *Bir Süfînin Yansımaları: Son Dönem Türk Romanlarında Mevlânâ*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2026.

© Tüm hakları saklıdır | All rights reserved: FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Bir Sûfînin Yansımaları

Son Dönem Türk Romanlarında Mevlânâ

Gülsüm Rüveyda GÜL

Ankara 2026

Yazar Hakkında | About the Author

Gölsüm Rüveyda G L

İstanbul doğumlu. Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimini Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde tamamladı. 2018 yılında *Günümüzde Mevl n  Algısı* başlıklı teziyle yüksek lisansını, 2025 yılında ise *Osmanlı Tasavvuf Geleneęinde şeyh Bedreddin'in V rid t'ı* başlıklı çalışmasıyla doktorasını tamamladı. 2017 yılından itibaren Sinop Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tasavvuf Anabilim Dalı'nda görev yapmaktadır.

Born in Istanbul, she completed her undergraduate, master's, and doctoral studies at the Faculty of Theology, Ondokuz Mayıs University. She received her master's degree in 2018 with a thesis entitled *The Perception of Rumi Today*, and completed her PhD in 2025 with a dissertation entitled *Sheikh Bedreddin's V rid t in the Ottoman Sufi Tradition*. Since 2017, she has been serving in the Department of Sufism at the Faculty of Theology, Sinop University.

Kitap Hakkında

Bir Sûfinin Yansımaları

Son Dönem Türk Romanlarında Mevlânâ

Mevlânâ Celâleddin Rûmî, yalnızca tasavvuf tarihinin değil edebiyat, düşünce ve kültür tarihinin de önde gelen isimlerinden biridir. Onun şahsiyeti, eserleri ve öğretileri yüzyıllar boyunca farklı çevreler tarafından yorumlanmış ve yeniden anlamlandırılmıştır. Özellikle 2000’li yıllarda Mevlânâ’ya yönelik ilginin artması, onun tasavvuf kimliğinin yanı sıra evrensel, hümanist ve popüler bir figür olarak da ele alınmasına zemin hazırlamıştır. *Bir Sûfinin Yansımaları: Son Dönem Türk Romanlarında Mevlânâ* başlıklı bu çalışma, günümüzde Mevlânâ’nın hangi zeminde ve nasıl anlaşıldığına dair bir resim ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede çalışma, Mevlânâ’ya dair algının belirgin biçimde değiştiğini gözlemlediğimiz 2000 yılı sonrasında kaleme alınan on eser ile sınırlandırılmıştır. Konu edinilen eserler değerlendirilirken Mevlânâ ve Mevlevîliğe dair temel kaynaklar esas alınmış, eserlerde yer verilen tasavvufî kavramlar, tasavvuf klasikleri baz alınarak karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Kurgunun tarihi vakıalarla çeliştiği hususlara da yeri geldikçe dikkat çekilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde Mevlânâ ve Mevlevîliğe dair genel bir çerçeve sunulmuş, Mevlânâ’nın yaşadığı dönem, düşüncelerinin günümüze aktarılmasında önemli bir yere sahip olan Mevlevîlik tarikatı ve modern süreçte Mevlânâ algısının dönüşümüne etki eden unsurlar ana hatlarıyla ele alınmıştır. İkinci bölümde ise Mevlânâ’yı konu edinen popüler romanlar ve düşünce eserleri, tasavvuf disiplini ve Mevlânâ’nın öğretileri doğrultusunda tahlil edilmiştir. Çalışmanın neticesinde son dönem Türk romanlarında Mevlânâ’nın çoğu zaman klasik tasavvuf geleneğinden farklı bir zeminde konumlandırıldığı daha çok evrensel bir fenomen ve sevgi ve hoşgörü merkezli hümanist bir karakter olarak algılandığı görülmüştür. Bu çalışma, söz konusu algı dönüşümünü çöksatan edebi metinler üzerinden takip etmeyi ve Mevlânâ’nın popüler kültürdeki temsil biçimlerine tasavvufî bir perspektiften bakmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Mevlânâ; Mevlevîlik; Modernizm; Popüler Edebiyat; Algı

About the Book

Reflections of a Sufi:

Rumi in Contemporary Turkish Novel

Rūmī is one of the leading figures not only in the history of Sufism, but also in literary, intellectual, and cultural history. His personality, works, and teachings have been interpreted and reinterpreted by different circles over the centuries. The increasing interest in Rūmī, particularly since the 2000s, has paved the way for his being addressed not only through his Sufi identity, but also as a universal, humanist, and popular figure.

This study, entitled *Reflections of a Sufi: Rūmī in Contemporary Turkish Novels*, aims to present a picture of the grounds on which and the ways in which Rūmī is understood today. Within this framework, the study is limited to ten works written after the year 2000, a period in which we observe a significant transformation in the perception of Rūmī. In evaluating the works examined in this study, primary sources on Rūmī and the Mawlawī order have been taken as a basis. The Sufi concepts included in these works have been analysed comparatively with reference to classical Sufi texts. Where necessary, attention has also been drawn to points at which fictional representation conflicts with historical facts.

The first chapter of the study presents a general framework concerning Rūmī and the Mawlawī order. In this chapter, the period in which Rūmī lived, the nature of the Mawlawī order—which played an important role in transmitting his thought to the present day—and the factors influencing the transformation of the perception of Rūmī in the modern period are discussed in outline. The second chapter analyses popular novels and intellectual works dealing with Rūmī in light of the discipline of Sufism and Rūmī's teachings.

As a result of the study, it has been observed that in contemporary Turkish novels Rūmī is often positioned on a ground different from that of the classical Sufi tradition, and is perceived rather as a universal phenomenon and as a humanist figure centred on love and tolerance. This study aims to trace this transformation of perception through best-selling literary texts and to examine the forms in which Rūmī is represented in popular culture from a Sufi perspective.

Keywords: Rūmī; Mawlawiyya; modernism; popular literature; perception

ÖN SÖZ

Mevlânâ, sadece yaşadığı dönemde değil, asırları kapsayan bir süreçte, geniş kitleler üzerinde etkileri silinmeyecek izler bırakmış ender şahsiyetlerden biridir. *Mesnevî* adlı devasa Farsça eseri, başta Türkçe olmak üzere pek çok dile tercüme edilmiş, pek çok şerhe kapı aralamış, muazzam bir anlatımla sunulan hikâyeleriyle halkın manevi dünyasını kuşatmıştır. Diğer yandan, kendisinden sonra tesis edilen Mevlevîlik tarîkı ile hem bir tasavvufî öğretiler bütünü hem de bir neşve olarak bu coğrafyanın dinî ve kültürel yapısını oluşturan ana renklerinden biri olagelmıştır. Bununla birlikte, asırlardan beri süregelen bu geleneğin, bilhassa 2000’li yıllardan bu yana bir değişim geçirdiğini de belirtmek gerekir. Mevlânâ’nın bir bütün olan tasavvuf öğretisi sadece bazı yönleriyle yazınsal alanda yansıma bulmuş, tarihi gerçeklerin işaret ettiğiinden farklı bir Mevlânâ karakteri inşa edilmiş, kısacası popüler kültür zemininde şekillenen yeni bir Mevlânâ algısı sunulmaya başlanmıştır.

Mevlânâ’nın düşüncelerinin filizlendiği dinî-tasavvufî gelenek ile bağlarının zayıflatılması ve farklı amaçlarla çeşitli zeminlerde ele alınması bizi bu çalışmayı yapmaya sevk etmiştir. Çalışmada, Mevlânâ’ya dair bahsettiğimiz ilginin popüler Türk romanlarındaki yansımalarını takip edebilmek amacıyla 2000’li yılların başlarından 2018 yılına kadar yayımlanan ve geniş okur kitlesine ulaşmış on eser örneklem olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda ele alınan eserler, temsil gücü yüksek örnekler olmakla birlikte ilgili alandaki bütün metinleri tüketici biçimde ele alma iddiası taşımamaktadır. 2018 sonrasında yayımlanan yeni eserlerin ve popüler temsil biçimlerinin ayrıca incelenmesi Mevlânâ algısındaki dönüşümün sürekliliğini takip bakımından yeni çalışmalara imkân sunacaktır. “Bir Sûfînin Yansımaları: Son Dönem Türk Romanlarında Mevlânâ” adlı bu çalışmanın Mevlânâ’nın daha iyi anlaşılması noktasında katkı sağlamasını temenni ederim.

Çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmanın gerekçelerini ve yöntemini vermeye çalıştık. Birinci bölümde Mevlânâ'nın hayatı, tasavvuf düşüncesinin temelleri, bu düşüncelerin oluşumundaki genel seyir ve Mevlânâ'nın anlaşılması hususunda değişime sebep olan ana etkenler üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde ise temellendirmeye çalıştığımız düşünce, uygulamalı bir biçimde Mevlânâ'ya yönelik kaleme alınan popüler eserler üzerinden işlenmiş, bu eserler tasavvuf geleneği ve Mevlânâ'nın öğretileri ışığında kritiğe tâbi tutulmuştur.

Çalışmanın başlangıcından nihayetine kadar geçen süreçte ilmi birikimleriyle bu sürece değer katan saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Ali Bolat ve Doç. Dr. Mehmet Uyar'a şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	vii
GİRİŞ	1
 BİRİNCİ BÖLÜM	
MEVLÂNÂ VE MEVLEVÎLİĞE GENEL BİR BAKIŞ	11
1.1. Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin Hayatı	11
1.2. Celâleddîn Rûmî'nin Eserleri	18
1.3. Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin Tasavvuf Düşüncesinin Temelleri	19
1.4. Mevlevîliğin Tarihi Gelişimi	23
1.5. Modernizm ve Mevlânâ Algısındaki Değişim	30
 İKİNCİ BÖLÜM	
GÜNÜMÜZDE MEVLÂNÂ ALGISININ OLUŞUMUNA ETKİ	
EDEN ESERLER	39
2.1. Tennure ve Ateş	39
2.1.1. Tasavvufî Unsurlar	45
2.2. Aşkın Gözyaşları I	54
2.2.1. Eserdeki Tasavvufî Unsurlar	61
2.3. Aşkın Gözyaşları II	64
2.3.1. Eserdeki Tasavvufî Unsurlar	73
2.4. Aşkın Gözyaşları III	78
2.4.1. Tasavvufî Unsurlar	83
2.5. Aşkın Gözyaşları Serisinin Genel Değerlendirmesi	86
2.6. Aşktan Dinle	88
2.6.1. Nefs	89
2.6.2. Aşk	92
2.6.3. Neşe	94
2.6.4. Eserin Genel Değerlendirmesi	95
2.7. Mevlânâ ile Şems	98
2.7.1. Eserin Genel Değerlendirmesi	103
2.8. Bâtınî Mevlânâ	109
2.8.1. Eserin Değerlendirmesi	115

2.9. Mevlânâ	120
2.9.1. Eserin Değerlendirmesi	127
2.10. Dinle	129
2.10.1. Eserin Değerlendirmesi	136
2.11. Mevlânâ Çağırınca	139
2.11.1. Eserin Değerlendirmesi	144
2.12. Mevlânâ'nın Görsel Bir Unsur Olarak Kullanıldığı Eserler	148
KAYNAKÇA	161
DİZİN	169